

El documental social participatiu (DSP), una eina per a la reflexió i transformació individual i col·lectiva

AUTORIA: Sílvia Cepero i David Fernández

NOM DE LA PRÀCTICA EDUCOMUNICATIVA: Documental social participatiu (DSP)

ANY D'INICI DEL PROJECTE: 2015

ENTITAT/S: CàmeresiAcció

CONTACTE: info@cameresiaccio.org

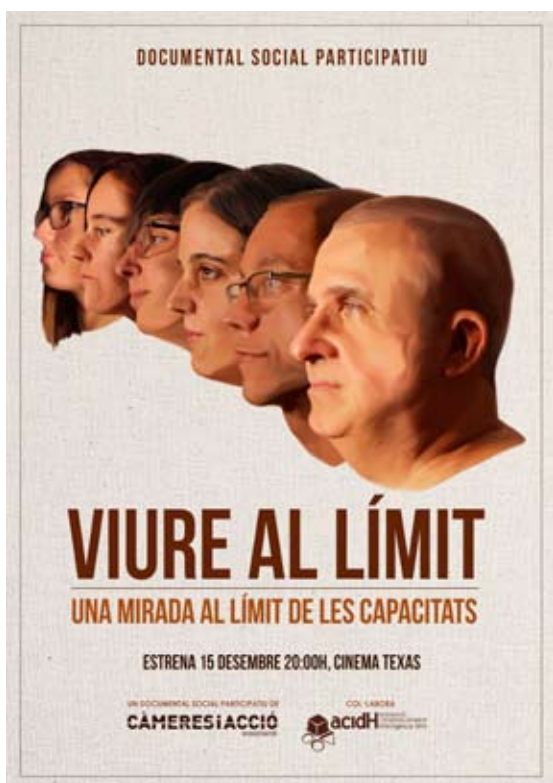
1. DESCRIPCIÓ DEL PROJECTE I PUNT DE PARTIDA

El projecte que es presenta és el documental social participatiu *Viure al límit*. El resultat és una peça documental de 54 minuts de durada que es va estrenar als Cinemes Texas de Barcelona al desembre de 2016. Es tracta d'un projecte de CàmeresiAcció que es desenvolupa amb un grup de sis persones diagnosticades amb intel·ligència límit i es realitza en col·laboració amb la fundació acidH

(Associació Catalana d'Integració i Desenvolupament Humà), una entitat pro-persones amb intel·ligència límit situada al barri de Gràcia.

Un documental social participatiu (DSP) parteix de la base que són les mateixes protagonistes les que decideixen i expliquen la seva història. S'elabora un producte audiovisual sota un punt de vista compartit i consensuat, de forma grupal. Després d'una formació tècnica audiovisual, es decideixen el guió tècnic i el narratiu. Per últim, són les participants les que realitzen les gravacions i autogestionen els rodatges del documental, amb el suport dels/es facilitadors/es.

Imatge 1

Cartell de l'estrena del documental.
Cinemes Texas, 15 de desembre de 2016.

El DSP *Viure al límit* ens trasllada d'una fase a una altra de la vida d'una persona amb intel·ligència límit. Des de la infància fins a la vellesa, subtilment es mostra com els canvis més quotidians i/o a priori insignificants suposen un gran esforç per a persones que viuen *etiquetades* sota aquesta condició.

Amb aquesta idea, el grup de sis persones diagnosticades amb intel·ligència límit es coordinen amb CàmeresiAcció per a realitzar un documental de forma col·lectiva sobre la seva pròpia experiència de vida. A partir d'aquí cadascuna forma part de l'equip audiovisual del documental i s'inicia una mirada profunda, propera i sincera sobre la seva condició.

Emmarcat en un sistema social que demanda de forma flagrant i obligada ser productives i enfrontar-se a les exigències d'un entorn competitiu, essent resolutives i/o capaces de prendre decisions de forma autònoma, el documental narra el transcurs de vida d'una sèrie de persones amb diagnòstic d'intel·ligència límit.

A Catalunya un 1,5 per cent de la població forma part del col·lectiu amb intel·ligència límit. És un tipus de diversitat funcional que, tot i que de vegades pot ser gairebé invisible per a la societat, a la vegada aixeca murs entre allò que volem o ens agradaria fer i allò que realment ens permeten fer.

La intenció del DSP *Viure al límit* és oferir noves vies d'expressió que siguin atractives per a aquest col·lectiu i que li serveixin per a compartir les seves inquietuds i pors de manera col·lectiva. Viure la *discapacitat* no només amb un/a mateix/a sinó de forma grupal. D'aquesta manera els processos i les experiències

viscudes per cadascuna poden servir per veure altres formes de viure la situació i compartir diferents solucions i recursos per tal d'afrontar la realitat.

A més, es vol eixamplar el cercle de socialització de les participants i aportar recursos que apoderin al col·lectiu i que fomentin la seva autonomia. Per últim, es treballa per a posar l'altaveu en les protagonistes de les històries i fer difusió i transmissió de valors de manera directa, en primera persona i sense intermediaris.

Es tracta d'una eina formativa que planteja començar per establir l'empatia i la confiança entre les participants, i que acaba per enderrocar els estereotips que contribueixen a la seva sensació d'aïllament.

2. NECESSITATS QUE ORIGINEN LA PRÀCTICA I MARC TEÒRIC ON S'INSCRIU

El projecte neix davant la necessitat de crear espais de socialització per al col·lectiu de persones amb intel·ligència límit, que pateix un alt risc d'exclusió social degut a la seva difícil identificació, el desconeixement social i la manca de recursos especialitzats que ofereixin els suports adequats per a desenvolupar les seves capacitats. Les persones amb intel·ligència límit es caracteritzen per tenir un coeficient intel·lectual situat entre el 70 i el 85, essent la mitjana entre el 85 i el 115. Per tant, el seu és just per sota del que considera l'OMS dins de la normalitat. A més, presenten dèficit en la capacitat adaptativa almenys en dues de les àrees següents: comunicació, cura personal, vida domèstica, habilitats socials/interpersonals, utilització de recursos comunitaris, autocontrol, habilitats acadèmiques, treball, oci, salut i seguretat.

Tenint en compte les característiques intrínseques de les persones en aquesta situació, pensem que la creació participativa d'un documental sota el paradigma de la facilitació de grups i el treball de processos (que s'explica a l'apartat 4 de l'article) es converteix en una combinació molt poderosa per a treballar les diferents problemàtiques que aquest col·lectiu es troba en el seu dia a dia.

En el context de crisi econòmica, social i política que vivim, considerem que el col·lectiu amb intel·ligència límit afronta una situació de vulnerabilitat que, en moltes ocasions, l'apropa a l'exclusió social. Aquesta problemàtica, ha deixat al descobert una crisi més profunda: la crisi dels valors.

Des de la nostra perspectiva, els valors morals d'una comunitat constitueixen el sistema de valoració per mitjà del qual els individus atorguen sentit al seu entorn i a les accions que en aquest es produeixen. És per això que trobem fonamental incidir en aquest sentit i considerem que qualsevol procés de transformació i desenvolupament ha de començar per potenciar els recursos endògens i simbòlics, fomentant la construcció de xarxes socials i el desenvolupament d'hàbits participatius, solidaris i cooperatius que condueixin a la retroalimentació i a la

compartició de coneixements. És en aquesta línia que construïm aquest projecte de documental participatiu amb el col·lectiu de persones amb intel·ligència límit.

Concebem el documental participatiu com una eina per a la transmissió de valors, la desmitificació i la ruptura de patrons d'estigmatització, per a la millora de l'autoestima i la canalització i gestió de les emocions. A més, el projecte possibilita un aprenentatge humanístic que, entre altres coses, millora la capacitat d'expressió i comprensió de certes situacions que es viuen en el dia a dia.

D'altra banda, en una societat on la imatge és, cada vegada més, la forma primordial de comunicació, pensem que cal plantejar-se les possibilitats que ofereix el llenguatge audiovisual com a eina de participació, espai per a l'acció comunitària i vehicle per a la mediació de les relacions entre les persones, no com a espectadores sinó com a constructores de relats. És en aquest marc on concepem la creació del documental com una eina social, com un mitjà d'expressió, de reflexió, de denúncia i de diàleg que ens permeti construir conjuntament.

Amb tot, creiem que no ens podem centrar només en els aspectes comunicatius de l'audiovisual sinó també en les possibilitats transformadores i participatives, mitjançant les quals es poden enfortir la inclusió, la intervenció i la integració social.

3. FASES DE DESPLEGAMENT DE L'EXPERIÈNCIA DE DOCUMENTAL SOCIAL PARTICIPATIU

Les fases del projecte han estat les següents:

3.1. Proposta

Ens reunim amb la directora de l'Escola de Vida Montserrat de l'acidH, que ens fa la proposta per a la realització del projecte de documental social participatiu (DSP). Posteriorment, CàmeresiAcció es reuneix per a dissenyar la proposta, adaptada al col·lectiu i als objectius que es demanen. Finalment, hi ha una última reunió de coordinació de CàmeresiAcció i acidH per a tancar pressupost i confirmar el grup de persones participants. Es proposa que el grup el composin sis persones que representin diferents etapes de la vida d'una persona diagnosticada amb intel·ligència límit (des de l'adolescència fins a la jubilació).

3.2. Dinàmiques de grup per a la creació del guió

La primera fase es compon de vuit sessions de 2 hores on ens trobem les facilitadores de CàmeresiAcció i el grup de participants per a realitzar diferents dinàmiques de grup. Les sessions es fan una vegada a la setmana durant dos mesos.

Aquestes sessions comencen amb una sessió inicial amb dinàmiques de coneixença i de trencar el gel, on es busca crear un clima de confiança i facilitar l'expressió entre les diferents participants per tal que es coneguin les unes a les altres. A més, es fa la presentació de la proposta i es mostren experiències anteriors. La primera trobada que vam fer amb el grup va ser molt satisfactòria i semblava que el projecte motivava a l'equip. A partir d'aquí, es planteja la resta de sessions, on fem un recorregut per diferents temàtiques: el poder, els prejudicis/estereotips, la qüestió de gènere, la representació audiovisual de la diversitat funcional i la gestió de les emocions. Els temes s'aborden amb dinàmiques de grup basades en tècniques de facilitació i treball de processos.

El grup havia adquirit un compromís amb el projecte, les participants se sentien còmodes i els interessava el que treballàvem. Per això no va haver absències a gairebé cap de les sessions

Amb tot, vam definir la missió/visió del grup i vam treballar la cohesió i la consolidació del mateix. L'observació que fèiem era que el grup havia adquirit un compromís amb el projecte, que les participants se sentien còmodes i els interessava el que treballàvem. Per això no va haver absències a gairebé cap de les sessions.

3.3. Definició de l'objectiu del documental, missatge i creació del guió

Una vegada s'han treballat els diferents temes, es fa una indagació col·lectiva per a decidir els temes de què tractarà el documental. Utilitzem la tècnica del CANVAS per a la concreció d'idees. En aquest sentit, durant dues sessions més definim col·lectivament quina serà la proposta de valor del documental que farem, quins seran els principals receptors, quin tractament audiovisual/estètic tindrà i amb quines aliades i per quins canals en farem difusió.

Posteriorment, es realitza una breu introducció al llenguatge audiovisual, basant-nos en els conceptes bàsics de: tipus de plans, moviments de càmera i l'eix de gravació que, en aquest cas, va durar dues sessions més. Una vegada fetes, es va abordar de manera col·lectiva quines opcions, des de la mirada de la realització audiovisual, tindria la proposta que va sorgir del CANVAS. A partir d'aquí, dediquem dues sessions més a la creació del guió tècnic, l'escaleta i el guió il·lustrat (*storyboard*).

Per últim, elaborem la planificació de rodatges i el calendari de disponibilitats. Des d'una perspectiva de producció, també es tanquen les dates de gravació de les persones que s'ha decidit gravar i entrevistar de fora del grup.

3.4. Formació tècnica

La tercera fase del projecte és la formació tècnica. Durant quatre sessions vam estar treballant els elements bàsics de la càmera, el so i la il·luminació. Aquesta és una de les parts que van engrescar més a les participants, ja que sentien que la possibilitat de poder ser l'equip de gravació del seu propi documental estava cada vegada més a prop de ser una realitat. Durant aquestes sessions també es treballen els rols que hi ha en els rodatges i anem descobrint on se sent més còmode cada participant, tot intentant que totes passin per tots els rols al llarg de les gravacions que es realitzaran.

Imatge 2

Formació tècnica, elements bàsics de la càmera DSLR. Barcelona, abril de 2016.

3.5. Gravació participativa del documental

El juny de 2016 comencen les gravacions del documental. En total es fan vuit jornades de gravació de 4 hores aproximadament. A cada rodatge venen un mínim de dos participants que s'encarreguen del so, la càmera, la il·luminació o la codirecció. A totes les gravacions està present l'equip de realitzadores/facilitadores de CàmeresiAcció. Es tracta d'un procés molt il·lusionant per a les participants. Entre les sessions de rodatge, destaquen les entrevistes a la psicòloga Asun Pie i a la Remei, la mare de la Marta, una de les participants del DSP. A més, en moltes de les gravacions es grava a les mateixes participants, d'una en una, ja que van decidir que serien elles les mateixes protagonistes de la peça. Això va fer que la figura entre entrevistador/a-entrevistat/da es desdibuixés, aconseguint que la càmera deixés de ser un objecte per passar a ser un subjecte participant, trencant així la barrera entre observador/a i observat/da. Tot plegat va fer que el resultat fos especialment sincer i natural.

Val a dir que totes les preguntes de les entrevistes les decidien les mateixes participants i això feia també que les declaracions que en sorgien fossin rellevants i interessants per al mateix col·lectiu autor, protagonista i receptor del documental. El resultat final va ser la representació d'un imaginari creat per les mateixes protagonistes: un altaveu, en primera persona, de les persones que viuen la realitat de la intel·ligència límit.

3.6. Edició i muntatge

Al setembre vam començar amb la fase d'edició i muntatge. Aquesta part la va assumir l'equip de professionals de CàmeresiAcció que, ajustant-se al màxim al guió, va editar i muntar durant dos mesos i mig la peça final. A finals de novembre es va acabar el documental social participatiu, que tenia una durada de 54 minuts.

3.7. Projectió-fòrum

El 15 de desembre de 2016 s'estrena el DSP *Viure al límit* als Cinemes Texas de Barcelona. L'estrena es va fer a la sala gran del cinema, que disposa de 350 butaques. Es va fer un *ple* i hi va haver gent que no va poder entrar. L'estrena va començar amb una breu presentació abans de la projecció, a mans d'acidH i CàmeresiAcció, on s'emmarcava el projecte i la producció participativa. Val a dir que ningú, excepte l'equip de CàmeresiAcció, havia vist el resultat final. La sessió es presentava molt expectant i emocionant. Es va donar pas a la projecció del documental, que va ser un èxit. Una vegada acabat, van sortir totes les protagonistes i participants amb l'equip de CàmeresiAcció. El públic va fer preguntes a les participants i també va haver espai per a moltes felicitacions i comentaris de reconeixement cap a la feina feta. La sessió es va tancar amb la sensació de molta satisfacció i emocions intenses, que costaran d'oblidar.

3.8. Difusió

El documental es va anar projectant en d'altres espais i sales de cinema, i continua en fase de difusió en l'actualitat.

4. DESCRIPCIÓ DE LA METODOLOGIA DEL DOCUMENTAL SOCIAL PARTICIPATIU

El documental social participatiu és una eina on el procés preval per sobre del producte, però sense oblidar la importància social i transformadora d'aquest últim. Durant el procés s'utilitza la reflexió col·lectiva com a eina transformadora i igualitària per reforçar el consens entre persones amb realitats diverses i complexes. El producte no deixa de ser l'objectiu general o fil conductor perquè el procés tingui un sentit i una continuïtat per als membres participants.

Tot i així, no cal oblidar la importància social i transformadora que genera el producte.

El documental cal que es transformi amb una eina pública per tal que la comunitat pugui debatre sobre el tema tractat i no es quedi amb un exercici d'autoaprenentatge per a l'equip participatiu.

Segons l'organització anglesa *InsightShare*, Don Snowden va ser un dels pioners a portar a la pràctica l'idea d'utilitzar els mitjans de comunicació com a eina de desenvolupament comunitari. L'any 1967 va realitzar un documental participatiu amb un col·lectiu de pescadors de Terranova a les illes Fogo. Un cop finalitzat el procés i presentat el documental, els pescadors de l'illa es van adonar que compartien diversos problemes i que junts els podrien resoldre. Aquesta va ser una de les primeres experiències amb la utilització d'aquesta eina.

Des de CàmeresiAcció, emmarquem el documental social participatiu dins de les pràctiques comunicatives pel canvi social i dividim la metodologia en tres eixos:

1. Facilitar el procés de creació per apoderar tant les persones com el conjunt del col·lectiu participant del projecte, mitjançant l'experiència de compartir col·lectivament les diferents sensibilitats, dificultats i situacions existents en el grup.
2. Donar eines a altres persones que visquin la mateixa situació i que no participen de grups o espais de suport mutu per a què puguin compartir l'experiència. És una manera de congregar als i les participants perquè analitzin les diferents vivències, expressin preocupacions o senzillament despertin la creativitat.
3. Sensibilitzar a la població en general sobre situacions de vulnerabilitat i/o violències (in)visibles que tenen lloc en el nostre entorn, i potenciar la sensació de coresponsabilitat que té la societat en general davant els factors d'exclusió social.

La metodologia transversal del projecte està basada en la facilitació de grups, que és un conjunt de tècniques, coneixements i habilitats enfocats a millorar els

Imatge 3

Moment durant la gravació participativa del DSP *Viure al límit*. Barcelona, maig de 2016.

diferents tipus d'interaccions que es donen entre les persones de qualsevol tipus d'agrupació. Va néixer com un treball amb el cos i els somnis i té les seves arrels en la psicologia *junguiana*, la *nova* biologia i el taoisme.

El creador d'aquest nou i revolucionari enfocament es diu Arnold Mindell. És un físic i psicòleg cofundador d'aquesta activitat que, juntament amb la seva dona Amy Mindell, va començar a desenvolupar aquestes tècniques als anys 70.

Alguns dels camps sobre els quals es treballa en el camp de la facilitació de grups són: la comunicació verbal i no verbal, els senyals inconscients del cos, com ens influeixen les emocions, els rols, el rang social, el rang psicològic; l'abús inconscient de poder, la gestió dels conflictes i el poder del grup, entre d'altres.

Per comprendre la mirada del món des de l'òptica de la facilitació, és interessant realitzar un breu apropament cap a alguns conceptes relativament nous dels quals parteix i amb els quals treballa. L'autor Miguel Cerdán Sola (2015) els resumeix molt bé:

- Camp grupal: Aquest concepte es resumeix en la màxima que "el grup és més que la suma dels seus individus", (...) [que neix del] bioquímic britànic Rupert Sheldrake. Es basa en el fet que, en la mesura en què els membres d'un grup interactuen, passen a estar connectats per una xarxa de forces subtils subjectes als seus pensaments, a les seves emocions i a l'energia produïda per aquests. Aquestes influeixen directament en la forma en què es generen, es normalitzen i es perpetuen certes interaccions sobre unes altres.
- Rols: Són els diferents tipus de conducta i posicionament que cadascun dels individus desenvolupa davant d'una situació o conflicte concret. (...) [La feina de les facilitadores és separar] el rol de la persona, entenent al primer com un element que apareix en el grup per portar al conjunt una informació que necessita per seguir construint-se i avançant. No hi ha rols bons ni dolents; tots porten una informació i a tots se'ls ha d'escoltar per igual, encara que no sempre sigui senzill.
- Assertivitat: (...) És el conjunt d'habilitats socials que reuneix les conductes i els pensaments que ens permeten defensar els drets de cadascun sense agredir ni ser agredit. L'empatia és potser una de les més importants d'aquestes habilitats.
- *Metahabilitats*: Molt unit al concepte anterior, recorda que no importa tant el què sinó el com. (...) [Es considera que encara que es tingui una bona idea amb una bona finalitat, de poc serveix si no es transmet i no atreu a més gent].
- Conflicte: Moment de confrontació i enfrontament. Pot ser interior amb un mateix, interpersonal, cultural o estructural. La tendència comuna és fugir-ne per por. (...) [La facilitació proposa] escoltar el conflicte, comprometre's amb ell i veure'l com un mestre. "No hi ha conflictes personals, tots els conflictes són estructurals" (Arnold Mindell).
- Dobles senyals: Igual que es tendeix massa habitualment al fet que no sempre el sentiment vagi unit als pensaments i finalment a

les accions, els dobles senyals vindrien a ser el reflex d'això vist en la interacció amb altres persones. (...) És, en definitiva, dir una cosa amb les teves paraules mentre el teu cos o comunicació no verbal inconscient n'està dient una altra totalment diferent.

- *Elder*: (...) El concepte d'*elder* ve de la tradició cristiana (i de moltes tradicions d'arreu del món), en la qual era una persona a la qual, per la seva saviesa, se li encomanaven responsabilitats que tenien a veure amb la comunitat. [Seria avui el rol de la facilitadora].

A part d'aquests conceptes, la facilitació de grups té en compte altres qüestions claus, seguint l'article de Cerdán (2015):

1. El triangle daurat del/a facilitador/a, que està format per tres vèrtexs: 1) Persones. 2) Objectius. 3) Processos. S'estableix que "la major o menor qualitat o habilitat d'un/a facilitador/a vindrà donada per la mesura en què atén als tres de forma equilibrada".

2. Els quatre espais diferenciats que tot grup de persones hauria de disposar: "1) De presa de decisions. 2) De gestió emocional. 3) (...) D'indagació creativa. 4) De connexió i celebració".

3. Les quatre etapes de qualsevol grup, que es divideixen en:

- Parlant suau, quan "les persones no es coneixen i es tracta de mantenir les bones formes, mostrar tan sols el costat bo".

- Parlant fort arriba quan "el conflicte apareix i les persones s'enfronten, es perd el respecte, les diferències apareixen".

- Parlant des del cor sorgeix quan "algú comença a parlar des dels sentiments obrint *la veda* per a què tots ho facin; es parla de la realitat profunda de les persones".

- Parlant generativament succeeix quan "el grup transcendeix les seves diferències i es posen a parlar de forma creativa. Es donen moments de gran desenvolupament en tots els aspectes, es porten a terme projectes" i es creix col·lectivament.

Amb tot, el paper de les *facilitadores* és imprescindible per a l'elaboració d'un projecte seguint aquesta metodologia en totes les seves fases. Són les encarregades de fer l'acompanyament del grup tot minimitzant al màxim tant el seu protagonisme com la seva intervenció.

5. PROCÉS D'AVALUACIÓ DE L'EXPERIÈNCIA

Durant el desenvolupament del documental social participatiu es proposa un tipus d'avaluació de forma contínua. Després de cada trobada grupal i de la realització de les respectives dinàmiques, es fa una petita reflexió conjunta de la sessió i del procés en general. Com ens hem sentit avui? Amb què ens quedem? Com estic vivint el procés fins a dia d'avui? Trobo a faltar alguna cosa?

A banda d'aquest tipus d'avaluació qualitativa, es mesura quantitativament el compromís de les participants comptabilitzant l'assistència a cada sessió. A nivell grupal el compromís es va valorar molt positivament. Cadascuna de les sis persones que composaven el grup va assistir a més d'un 80 per cent a les sessions realitzades.

Un altre indicador que ens ajuda a valorar si el procés està funcionant és el nivell d'exposició personal a què les persones arriben. El fet de constatar

que les participants s'obren a la resta del grup i comparteixen vivències i emocions de caire personal ens indica que s'està generant el clima adient per a continuar amb el procés.

El fet de constatar que les participants s'obren a la resta del grup i comparteixen vivències i emocions de caire personal ens indica que s'està generant el clima adient per a continuar amb el procés

Durant cada sessió realitzem una petita transcripció amb les aportacions que considerem més rellevants per tal de, més endavant, anar *dibuixant* de quina manera podem orientar les sessions de guió participatiu. Així, algunes de les veus sorgides de les sessions amb les sis participants van ser: "Mai m'escolten, sempre estic tancada a l'habitació" / "Tan el meu germà com els meus pares em parlen com si fos *tonta*" / "Has d'aprendre a donar valor a allò que fas" / "El desconeixement crea l'etiqueta" / "De vegades els clients del bar em tracten sense respecte i això m'afecta" / "Quan no era tartamut em deixaven sortir més sol, en canvi ara no em deixen fer el mateix. Em controlen molt més. No he trobat la forma de combatre-ho" / "No tinc cap persona que em faci sentir bé, em sap greu. Abans n'hi havia una però es va acabar després d'una forta discussió" / "No sento seguretat cap a cap persona. Ni la família. Només amb mi mateix" / "Amb la família no ens caiem massa bé, sempre discutim" / "No sé el que és sentir eufòria" / "Mai m'he sentit en una posició de PODER".

Per últim, dins el mateix documental s'inclou una entrevista de tancament amb cada protagonista/participant, on es pregunta i es valora com s'ha viscut l'experiència, què els ha aportat, entre d'altres. El resultat d'aquesta entrevista va ser molt positiu i ens porta a valorar el procés i la intervenció de forma molt satisfactòria.

6. RESULTATS OBTINGUTS AL LLARG DEL PROCÉS EDUCOMUNICATIU

Els resultats obtinguts durant el procés de creació participativa del DSP *Viure al límit* han estat:

1. Formació i cohesió d'un grup: Les sis persones que componen el grup tenien poca o cap relació entre sí abans de realitzar el documental. Durant el procés, el sentiment de pertinença grupal va augmentar de manera determinant. Avui dia, algunes d'elles continuen mantenint una relació fluida. Les diferents edats de les participants influeixen també que certes persones no generessin el mateix vincle entre elles.

2. Apoderament: El fet de compartir el procés col·lectivament amb persones que viuen la mateixa situació els va aportar eines i punts de vista per a poder donar una passa més cap a l'apoderament personal.

3. Aprenentatge de les eines audiovisuals: Després de la formació tècnica i la pràctica assolida durant els rodatges, les participants van adquirir unes nocions bàsiques de l'ús de la càmera de vídeo, el so i la il·luminació. Es tracta d'un coneixement que podran utilitzar per a la resta d'ocasions (formals o informals) que se'ls puguin plantejar a la vida.

4. Documental estrenat públicament als Cinemes Texas el 15 de desembre de 2016, on es va realitzar un fòrum posterior entre les protagonistes i el públic assistent. Es van exhaurir totes les entrades.

5. Projecció i sensibilització: A banda de l'estrena, el documental s'ha projectat a diferents instituts de grau superior, a la Filmoteca de Catalunya (al programa Filmoteca per a les Escoles), al Festival de Cinema Anarquista de Barcelona (FCAB) o als Cinemes Girona, entre d'altres.

Imatge 4

Fòrum posterior a la projecció, amb les protagonistes explicant l'experiència. Cinemes Texas, 15 de desembre de 2016.

7. CONCLUSIONS I VALORACIONS FINALS

Gràcies a la presència, durant el procés de creació del documental, d'una persona que realitzava una observació no participant del projecte (Facultat d'Educació, UVIC), hem extret una sèrie d'indicadors com a conclusions del procés. Així, l'ús d'una metodologia participativa en la realització del documental ens ha portat a les conclusions següents:

- Fomenta la participació i la motivació de les persones.
- Transfereix el control d'un procés a les participants.
- Posa al centre les experiències, les perspectives i els interessos del col·lectiu.
- Genera apoderament i fomenta l'autoestima de les persones.
- Reflecteix realitats i perspectives que no apareixen als mitjans convencionals.
- Facilita l'intercanvi d'experiències, pràctiques i coneixements.
- Facilita la comunicació horitzontal.
- Fomenta l'exploració i l'anàlisi crític del nostre entorn.
- Promou el diàleg, el debat i l'actitud d'escolta.

Com es comenta a l'apartat 5, la valoració per part de CàmeresiAcció sobre el procés i la realització del documental *Viure al límit* ha estat molt satisfactòria. Les protagonistes ho han expressat personalment davant del grup, de forma individual als professionals de l'entitat i de forma pública als fòrums posteriors a les projeccions.

La percepció per part dels familiars ha estat també positiva. S'han pogut generar espais emotius per veure, escoltar i entendre, de forma conjunta i mitjançant el format audiovisual, com diferents membres de la família han viscut i continuen vivint la situació vital de comptar amb un diagnòstic d'intel·ligència límit.

Quant a l'entitat que ens feia arribar l'encàrrec, la fundació acidH ha valorat positivament el treball dut a terme durant els nou mesos de projecte. La comunicació amb elles ha estat sempre fluïda, propera i flexible. Això ens ha permès realitzar un seguiment continu per tal d'entendre en cada moment en quina fase d'execució ens trobàvem.

Bibliografia

Cerdán, M. (2015). La facilitación de grupos: herramientas para activistas de la conciencia. A *Esfinge. Apuntes para un pensamiento diferente*. Recuperat de: <https://www.revistaesfinge.com/sociedad/pensamiento-social/item/1276-la-facilitacion-de-grupos-herramientas-para-activistas-de-la-conciencia>